

Polska

TEXT & FOTO:
Staffan Eng

”Jag saknar smeknamnen i svenskan”

KATARZYNA SYTY kallas för *Kaśka* av sin familj, *Katasza* av sina vänner, *Kacha* av sina gamla grannar, *Kasia* av den som vill ställa sig in hos henne och *Kasiunia* av äldre släktingar.

Namnet *Katarzyna* använder hon bara i officiella sammanhang.

– Smeknamnen beskriver vilken relation jag har till personerna. Jag saknar det i svenskan. Jag vet inte var jag har folk här.

Hon menar att polskan i många fall är mer nyansrik än svenskan. Det ledde till en folkstorm när den polska romanen *Polsk-ryskt krig under rödvit flagga* kom ut på svenska i våras.

– På polska heter det *vittröd flagga*. *Röd-vit* innebär att den röda färgen är överst. Svensktalande polacker blev rasande: ”Vi är inte Indonesien!”

Katarzyna Syty tycker också att det är lättare att uttrycka ironi och olika grader av ilska i polskan. Själv är hon svag för de snälla djursvordomarna *psia kość*, ’hundben’, och *kurczę pieczone*, ’bakad kyckling’.

Men som översättare av en svensk serieroman till polska har hon också upptäckt att polskan är krångligare än svenskan. Stavningen är så komplicerad att det är vanligt med tävlingar i ortografi inför publik.

– I Katowice ordnas ett nationellt mästerskap med tusentals deltagare varje år. Jag älskade det när jag var liten.

Katarzyna Syty är projektledare på Polska institutet i Stockholm, översättare och filmskribent.

Alfabet: Polskan har flera bokstäver som är anpassade till språkets många språkljud, **fonem:** nasalvokalerna *ą* uttalas ”ong” och *ę* ”äng”. Vokalen *ó* uttalas ”o”. Konsonanterna *ć* uttalas ”tch” som i ”chess”, *ń* uttalas ”gn” som i *cham-pagne*, *ś* uttalas ”kj” som i *kjol*. *ź* är ett tonande sje-ljud och *ż* uttalas som *ż*, fast hårdare. *ł* är ett engelskt w-ljud. Presidentnamnet *Wałęsa* uttalas alltså inte ”valesa” utan ”vaoängsa”.

Den POLSKA stavningen är så komplicerad att det är vanligt med tävlingar i ortografi

Grammatik: I satser med negerade pronomen, som *ingen*, ska övriga ord i satsen som kan negeras också stå i negerad form. Satsen *nikt nic nie wie*, ’ingen vet någonting’, betyder till exempel ordagrant ’ingen ingenting inte vet’.

Ortografi: Många ljud kan i polskan skrivas på flera olika sätt: *u*-ljud skrivs till exempel som *ó* eller *u*, och *ach*-ljud som *h* eller *ch*. Det har till mångas munterhet lett till att klottrare ofta stavar det grova könsordet *chuj*, ’kuk’, fel – vanliga varianter är *huj* och *hój*.

Liten polsk ordlista

Cześć! = ’hej!’
Ogórek = ’gurka’ – ordet är sannolikt ett lån från polskan.
Czerwiec = ’juni’, av *czerw*, som betyder ’fluglarv’ – flera månader har egendomliga namn.
Zgrzyt = ’gnissel’ – *onomatopoetiska*, ljudhärmande, ord är vanliga.
Po ptokach = ’efter fåglarna’ – uttrycker att något är oåterkalleligen förlorat.
Pokazać gdzie komuś raki zimują = ’Visa någon var kräftorna övervintar’ – motsvarar ’ge någon en läxa’.

Språkfamilj: Polskan tillhör de västslaviska språken. Den förhåller sig till sina närmaste släktingar slovakiskan och tjeckiskan ungefär som svenskan förhåller sig till norskan respektive danskan. En polsktalande kan också förstå lite ryska.

40

miljoner talar polska i världen, framför allt i Polen. I Sverige finns omkring 76 000 talare, vilket gör polskan till landets sjätte största språk.

